

Riudoms en el cadastre de 1785

Josep M. Santamaria i Serra

Després de molt de temps de silenci, anem avui a continuar la tasca d'investigació històrica referent al nostre poble de Riudoms, i més concretament al seu segle XVIII.

La nostra font d'informació per al present article serà el cadastre de 1785. Ja vàrem dir en anteriors escrits que la documentació més important que teníem per estudiar el segle XVIII era el cadastre.

El cadastre en què es basen aquestes línies presenta una deficiència notable (1), com és la manca d'informació respecte als no veïns de la vila, ja que el document abans esmentat sols fa menció als "particulars i vehins de la vila de Riudoms".

L'estat de conservació del cadastre de 1785 és acceptable. Consta de 97 fulls de la grandària d'un foli. Durant la seva elaboració, tal i com hem anat veient, s'hi feren una sèrie de correccions, la qual cosa dificulta un xic de portar a terme el present estudi.

La importància del document és indiscutible, malgrat aquesta minsa deficiència apuntada. És el darrer cadastre (2) del segle que ens permet dur a terme un estudi (3) seriós sobre el Riudoms d'aleshores; per altra part la seva data és immediatament anterior al cens de Floridablanca (1787), cosa que li dóna un notable valor comparatiu en l'aspecte demogràfic. Però a part d'aquestes dues característiques molt destacables cal afegir-hi la seva notable quantitat d'informació, la qual cosa ens facilita de poder fer un estudi més complet que en altres cadastres anteriors corresponents també al mateix segle. Així ens dóna la relació de veïns per cadascun dels carrers de la vila, cosa que no sols ens permet de conèixer el nombre de veïns del poble sinó també com estan distribuïts per carrers, és a dir ens facilita de poder fer un plànol de la vila de Riudoms. Per altra part, que al final del document es faci esment dels veïns que viuen en masos ens permet de fer una distribució de la població en dos apartats: concentrada i dispersa.

El total de veïns de Riudoms segons el cadastre de 1785 era de 563, la qual cosa ens donaria una població que estaria al voltant dels 2.400 habitants; dit nombre manté una clara relació amb la de dos anys després (1787, cens de Floridablanca) en el qual Riudoms comptà amb 2.472 habitants.

Ara bé, d'aquests 563 caps de família, cal excloure les propietats eclesiàstiques perquè no són persones físiques. Resulta aleshores que el nombre de contribuents de la vila és de 562.

D'ací s'han de restar 6 capellans, que no devien formar cap família, i també les 67 vídues, que ben segur que tampoc la devien constituir. Per tant eren 495 els veïns que devien tenir una família a les seves espatlles. El nombre de vídues és força destacable ja que suposa l'11,9% dels veïns del poble, xifra molt a tindre en compte.

Els 563 veïns de la vila els dividirem, tal com hem dit, en dos apartats; el primer estaria format per la població concentrada, composta per 534 veïns i el segon, corresponent a la població dispersa, inclouria els 29 veïns restants.

Població concentrada = 534 veïns = 94,85%

Població dispersa = 29 veïns = 5,15%

La distribució dels veïns de la vila feta per carrers, era tal com segueix:

Carrers	Veïns	% sobre la població concentrada
D'Amunt	35	6,55
Sant Jaume	32	5,99
Les Galanes	23	4,31
Nou	33	6,18
Darrera el Castell	35	6,55
L'Arenal	85	15,92
Major	100	18,73
Portal del Torrent	12	2,25
D'Avall	103	19,29
Davall la Vila	36	6,74
Muralla del Torrent	9	1,69
Sant Antoni	13	2,43
Muralla de la Font Nova	18	3,37

Com podem veure, els tres carrers amb més veïns del poble eren l'Arenal, el Major i el d'Avall, els quals superen el 51% de la població total de la vila.

Pel que fa als immobles d'aquests 563 veïns, estaven distribuïts de la següent manera:

Cases	cases noves	casa mas	casa hort	masos	masets	casa maset	Cases del Comú
450	20	6	3	13	21	3	7

Tal volta l'únic fet a destacar d'aquest quadre fóra la presència de 20 cases de nova construcció, la qual cosa suposa un 4,19% del total de cases de la vila (477). Aquestes xifres, que no són gaire elevades, cal que les tinguem en compte puix que ja ens trobem a finals de segle, i per tant el desenvolupament econòmic i demogràfic sembla que havia arribat a unes fites màximes.

Pel que fa a l'apartat referent a la sustentació econòmica de la vila hem estudiat ací solament la indústria i la ramaderia (5), sense fer esment de l'agricultura, element primordial en el desenvolupament econòmic del poble durant el segle XVIII.

Pel que fa a la indústria podem resumir llur situació mitjançant el següent quadre:

Olles d'aiguarent (6)	: 12
Molí d'oli	: 1
Molins (7)	: 4
TOTAL	: 17

No ens cal dir que la presència de 12 olles d'aiguarent és el fet més destacable i ens demostra la importància que devia tenir la vinya en el desenvolupament econòmic del poble durant el set-cents. Sens dubte que el vi devia representar per a Riudoms, com per a altres pobles de Catalunya, la base del manteniment econòmic del poble. Malgrat ésser aquesta xifra prou important, hem de tenir en compte que ja ha sofert una disminució (8). Concretament les fàbriques de destil·lació de vins de Riudoms són propietat del doctor Josep Martí (dues olles), Josep Moragas (dues olles?), Joan Vilaltella (dues olles), Josep Nat (dues olles), Francesc Tristany (dues olles), Pau Mestre (una olla) i Joan Pujol (una olla).

Pel que respecta al molí d'oli, el seu propietari era Don Antoni de Figueres, mentre que els quatre molins restants estaven en mans de Don Joan de Fivaller, de Josep Moragas, de Marc Massó i de Mariano Vendrell.

L'apartat ramader estava distribuït de la següent manera:

ases	:	154
mules	:	139
bous	:	4
cavalls	:	2
TOTAL	:	299 animals

Com podem veure, la superioritat dels ases i de les mules sobre bous i cavalls és clara, la qual cosa demostra el grau de desenvolupament econòmic que tenia la vila; l'adquisició d'animals lleugers —com eren els ases i les mules— enfront dels animals lents, és un signe del progrés econòmic aconseguit.

En resum, podem dir que malgrat de trobar-nos gairebé a finals de segle, la situació econòmica i demogràfica de Riudoms devia d'ésser encara força positiva; fins al punt d'aconseguir una configuració urbana (9) més semblant a l'actual que no pas la que tenia a principis del segle XVIII.

J.M. S.

NOTES:

- (1) Aquesta deficiència és de caire econòmic, puix que no podem veure la importància de les propietats agràries dels forasters de la vila; però la seva importància a nivell demogràfic és força minsa, ja que en ser de fora vila és ben clar que no vivien a Riudoms.
- (2) Almenys és el darrer cadastre del segle XVIII referent al nostre poble de què nosaltres tinguem notícies.
- (3) Recordem que aquest estudi sols podrà fer-se respecte als béns dels veïns de la vila, perquè com ja hem dit no hi ha en el document cap referència als de fora vila.
- (4) No hem pogut esbrinar el motiu pel qual no apareix la plaça de l'Església, anomenada antigament plaça del Castell. En la documentació sols s'esmenta Darrera del Castell.
- (5) Cal dir que en el present estudi no s'han pogut comptabilitzar les propietats industrials i ramaderes del Comú, en no estar especificades en nombre.
- (6) En les propietats industrials de Josep Moragas hi posa olles sense especificar-ne el nombre; nosaltres n'hem considerat dues, ja que sembla el més segur.
- (7) No s'especifica de quina classe de molins es tracta, malgrat això el més probable és que siguin molins de farina.
- (8) El professor Carles Martínez Shaw en el seu llibre "Riudoms a la primera meitat del segle XVIII: Un perfil socioeconòmic", i basant-se en el cadastre de 1737, dóna el nombre de 16 olles d'aiguardent.
- (9) Un clar exemple del que diem el tenim en el carrer de Sant Antoni. En cap dels cadastres del segle XVIII que nosaltres hem consultat no ens apareixen notícies de dit carrer fins aquest moment.